

Dziedzictwo kulturowe w świadomości
współczesnego człowieka

Dziedzictwo kulturowe w świadomości współczesnego człowieka

Redakcja naukowa

Mateusz Hübner
Krzysztof Zieliński

AKAPIT

WYDAWNICTWO
EDUKACYJNE
TORUŃ
2016

Recenzent

prof. dr hab. Roman Czaja

Redaktor prowadzący

Marta Malinowska-Reich

Redaktor techniczny

Dawid Iwanowski

Korekta

Janina Malinowska

Projekt okładki

studio graficzne RASPBERRY.com.pl

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.
Toruń 2016

Wydanie książki zostało dofinansowane
przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ISBN 978-83-63955-46-5

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.
87-100 Toruń, ul. H. Piskorskiej 12/23
tel. 56 648 55 53, e-mail: info@weakapit.pl

Oferta wydawnicza oraz sprzedaż internetowa: www.weakapit.pl
tel. 601 880 321

Druk: Machina Druku, www.machinadruku.pl

Spis treści

WSTĘP	7
CZĘŚĆ I. PROBLEM UTRWALANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	11
ILONA COPIK Praktyki restytucji dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska w przestrzeni Internetu (na przykładzie działalności stowarzyszenia „Gliwickie Metamorfozy”)	13
ANNA DŁUGOZIMA, IZABELA DYMITYRSZYN, EDYTA WINIARSKA-LISIECKA Zapomniane dziedzictwo lasów mazurskich – cmentarze ewangelickie. Znaczenie dla współczesnych pokoleń	29
MARTA MUZIOŁ Dziedzictwo kulturowe odzwierciedlone w językowej przestrzeni lokalnych cmentarzy	47
KATARZYNA NAJMROCKA Kugiel – dziedzictwo kulturowe prowincji. Antropologiczne refleksje na temat lokalnych kulinariów	57
KONRAD KNOCH Europejskie Centrum Solidarności a dziedzictwo kulturowe	69
JUSTYNA ŻYCHLIŃSKA Percepcja dziedzictwa archeologicznego we współczesnym społeczeństwie	79

CZĘŚĆ II. HISTORYCZNY WYMIAR DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	97
PIOTR HÜBNER	
Fundamenty polskiej nauki akademickiej	99
KAZIMIERZ MALISZEWSKI	
U źródeł polskiego dziedzictwa kulturowego. Próba ogólnej charakterystyki staropolskiego sarmatyzmu	111
MACIEJ WOJTYŃSKI	
Zbiory programowe Telewizji Polskiej	123
MATEUSZ HÜBNER	
Sowietyzacja kultury polskiej – duchowe zniewolenie	137
AGNIESZKA LADDACH	
Refleksje Janusza St. Pasierba na temat dziedzictwa chrześcijańskiego Europy – rekapitulacja z perspektywy trzech dekad	155
ŁUKASZ KUCZAŁA OSA	
<i>Genius loci</i> krakowskiego klasztoru augustianów w kulturze polskiej	169
CZĘŚĆ III. DZIEDZICTWO KULTUROWE W PROCESIE NAUCZANIA I WYCHOWANIA	185
RADOSŁAW GROSS	
Spuścizna przeszłości źródłem wartości, instrumentem kreowania tożsamości politycznej, czy zbędnym balastem? Stosunek do przeszłości współczesnych olsztyńskich organizacji młodzieżowych	187
WERONIKA POKOJSKA	
Do czego może służyć przeszłość – <i>history marketing</i> w koncernach motoryzacyjnych	213

Wstęp

*Każda kultura i każdy naród ma swoje własne piętno;
lecz wszystkie gałęzie kultury odrosły od
jednego pnia i wszystkie żywią się tymi samymi sokami.*

K. Smith

Monografia ta jest kontynuacją zagadnień podjętych wcześniej w publikacji poświęconej *miejscom pamięci*. Tym razem proponujemy Państwu podjęcie refleksji nad *dziedzictwem kulturowym*. Miano to przypisujemy każdej pozostałości materialnej i duchowej, które należy zachować dla przyszłych pokoleń, ponieważ stanowią część składową naszej kultury. Słowo *dziedzictwo* określa w tym przypadku nasze relacje wobec pozostałości, które należy ocalić, ze względu na ich wielopokoleniowy oraz wielowiekowy wymiar. Kulturę rozumiemy szeroko, jako wartość spajającą i ocalającą wspólnotę, którą może być zarówno naród, region, jak też lokalna społeczność. Patrząc szerzej, możemy mówić o *dziedzictwie europejskim*, a nawet o *dziedzictwie kulturowym* ludzkości. Zwłaszcza narodowe *dziedzictwo* jest niezwykle ważnym zagadnieniem w dobie powszechnej globalizacji kultury, do której w znacznym stopniu przyczyniają się media. Tym bardziej należy pamiętać o istotnym znaczeniu, jakie odegrało *dziedzictwo kulturowe* w momentach krytycznych w historii narodu. W dużym stopniu ulega ono idealizacji i uświęceniu, łącząc się z postawami emocjonalnymi i patriotycznymi.

Zapraszamy Państwa do podjęcia refleksji na temat spojrzenia współczesnego człowieka na zagadnienie *dziedzictwa kulturowego*. Czy dla człowieka patrzącego tylko w przyszłość ma wartość to, co pozostaje poza nim? Co warto ocalić od zapomnienia dla następnych pokoleń? Czy już nie utraciliśmy szans na zachowanie pewnych wartości kulturowych? Jak i dlaczego warto utrwalać wymarłe kultury? Jakie będzie nasze dziedzictwo? Ten szeroki zakres pytań pozwala na interdyscyplinarne podejście do tematu niezwykle ważnego w dobie wszechobecnego konsumpcjonizmu, co znajdzie odzwierciedlenie w składanej na Państwa ręce lekturze.

Tom został podzielony na trzy części. Pierwsza oddaje problematykę pielęgnowania *dziedzictwa kulturowego* w czasach obecnych. Na podstawie wybranych przez Autorów przykładów uzyskamy odpowiedzi na pytania związane z tym, co przez minione generacje zostało nam dane oraz zadane. Tym bardziej w czasach, w których problem utrwalania *dziedzictwa kulturowego* jest niezwykle aktualny z tego względu, że spada zainteresowanie dziejami minionymi w lokalnych społecznościach.

W drugiej części publikacji przywołane zostały przykłady z przeszłości, które oddają proces ewolucji pamięci historycznej. Jest to szczególnie istotne wobec obserwowanego zabiegu polegającego na nadawaniu innego wymiaru oraz znaczenia obiektom i wartościom, będącym fundamentem naszej tradycji. Zjawisko to powinno być postrzegane przez pryzmat zniekształcającego i szkodliwego wpływu programowego działania – określanego mianem polityki historycznej – realizowanego przez niektóre lewicowe czy prawicowe kręgi polityczne. W rezultacie tego działania zagrożone staje się przesłanie wpływające z wartości mających symboliczne znaczenie w świadomości współczesnych Polaków. Analizie poddany został problem obojętności wobec dorobku cywilizacyjnego i kulturalnego, który wielokrotnie ułatwiał instrumentalne wykorzystanie pamięci w politycznej propagandzie. Autorzy poszczególnych artykułów ukazali historyczny wymiar *dziedzictwa kulturowego*, którego poznanie umożliwiła przeciwdziałanie opisanym zagrożeniom.

Część trzecia stanowi analizę zabiegu polegającego na wykorzystywaniu dziedzictwa kulturowego w procesie edukacyjnym i socjalizacyjnym. Ukazany został wymiar i charakter tej działalności, prowadzonej od wczesnych lat nauczania, a obecnej również we współczesnej kulturze masowej. W ten sposób oddano zagadnienie stosunku pewnych kręgów społecznych do wpajanych wartości, a także proces ich recepcji. Dostrzeżono zagrożenie wpływające z instrumentalizacji wpajanych wartości, na które narażona jest każda programowa działalność.

Prezentowana publikacja stanowi trwały rezultat pracy naukowej kilku największych ośrodków akademickich w Polsce. Znajdują się wśród Autorów zarówno zaawansowani badacze, jak też początkujący oraz stojący u progu kariery naukowej badacze młodego pokolenia. Autorzy w sposób wielowymiarowy ukazali zagadnienie dziedzictwa kulturowego, rozumianego jako ogół wartości historycznych, patriotycznych, religijnych, naukowych i artystycznych, które należy ocalić od zapomnienia i przekazać następnym pokoleniom. W rozważaniach ukazane zostały wartości wytworzone w trakcie historycznego rozwoju, często zapominane i niedostrzegane. Tom stanowi interdyscyplinarną analizę współczesnych zagrożeń cywilizacji i kultury, ukształtowanych przez dorobek współczesnych pokoleń.

Mateusz Hübner, Krzysztof Zieliński

